

Akademisyenlerce Okullarda Yürütülen Bilimsel Araştırmaların İzin ve Etik Kurul Onay Süreçlerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Bir Durum Çalışması

Problems and Solution Suggestions Encountered in the Permission and Ethical Committee Approval Processes of Scientific Research Conducted by Academics in Schools: A Case Study

Murat Kuşçu¹ , Murat Bülbül²

¹ Akşemsettin Ortaokulu (Pendik), İstanbul

² İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul

Özet

Bu çalışmada, eğitim fakültelerinde görev yapan akademisyenlerin okullarda yürütmek istedikleri bilimsel araştırmalar için MEB ve bağlı birimlerinden almaları zorunlu tutulan izin ve üniversitelerin bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarından almaları gereken etik uygunluk onay süreçlerinde yaşadıkları sorunların ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Durum çalışması deseninin kullanıldığı bu araştırmadaki 22 akademisyen, maksimum çeşitlilik ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanarak belirlenmiştir. Verilerin analizi sonucunda; “bilimsel araştırmada izin ve onay süreçlerine ilişkin hukuki bilgi eksikliği”, “izin sürecinde yaşanan MEB kaynaklı sorunlar”, “onay sürecinde üniversite etik kurullarından kaynaklı sorunlar” ve “izin ve onay süreçlerine ilişkin çözüm önerileri” adlarıyla 4 ana tema ve bunlara bağlı toplam 19 alt tema elde edilmiştir. Araştırma sonuçları, izin ve onay süreçlerinde yaşanan mevzuat ve uygulama kaynaklı sorunların okullarda yapılabilecek bilimsel araştırmaların sayısını, niteliğini ve çeşitliliğini olumsuz yönde etkileyebileceğini ve de akademik özgürlükleri önemli ölçüde sınırlandırılabileceğini göstermektedir. Araştırma sonuçları, literatürdeki ilgili araştırmalar dikkate alınarak tartışılmış ve uygulayıcılara yönelik birçok öneri geliştirilmiştir. Ayrıca araştırmacılara da izin ve onay süreçlerinde yaşanan sorunlara ilişkin farklı araştırma yöntemleri kullanarak ve farklı çalışma grupları oluşturarak izin ve onay süreçlerini inceleyen araştırmalar yapmaları önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Akademik Özgürlük, Araştırma İzni, Eğitim Araştırmaları, Etik Kurul Onayı

Özellikle eğitim fakültelerinde görevli akademisyenler tarafından, okullarda eğitim bilimlerinin farklı alanlarında araştırmalar yapılabilmektedir. Bu bağlamda okul yöneticilerinin yeterlilikleri ve liderlik davranışları, öğretmenlerin iş doyumları ve performansları, öğretim programlarının etkililiği, ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin incelenmesi ve benzeri konularda araştırmalar

Abstract

This study aims to identify the problems and propose solutions in the processes of obtaining necessary permissions from the Ministry of National Education (MoNE) and its affiliated units, as well as ethical approval from university research and publication ethics committees, for the scientific research that academics in faculties of education intend to conduct in schools. Using a case study design, a total of 22 academics were selected through maximum diversity and snowball sampling methods. As a result of the data analysis, four main themes and a total of 19 sub-themes were identified: “lack of legal knowledge regarding permission and approval processes in scientific research,” “issues arising from the permission process linked to MoNE,” “issues arising from the approval process linked to university ethics committees,” and “solutions proposed for permission and approval processes.” The findings indicate that problems stemming from regulations and implementation in permission and approval processes can adversely affect the quantity, quality, and diversity of scientific research conducted in schools, significantly limiting academic freedoms. Drawing from the relevant literature, the research results are discussed and several recommendations are proposed for practitioners. Additionally, researchers are encouraged to conduct studies using different research methods and forming diverse study groups to investigate the issues experienced in permission and approval processes.

Keywords: Academic Freedom, Educational Research, Ethical Committee Approval, Research Permission

yürütülebilmektedir. İlgili literatür incelendiğinde bu araştırmalarda ilişki ve deneysel araştırmalar gibi nicel yöntemlerin yanı sıra fenomenolojik ve etnografik araştırmalar gibi nitel yöntemlerin ya da son yıllarda artış eğiliminde olan, nicel ve nitel yöntemlerin her ikisini de içeren karma yöntemlerin kullanılabildiği görülmektedir (Cohen ve ark., 2007; Creswel, 2012; Singh ve Gelat, 2022).

İletişim / Correspondence:

Dr.
İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim
Bilimleri Bölümü, İstanbul
e-posta: muratbulbul77@gmail.com

Yükseköğretim Dergisi / TÜBA Higher Education Research/Review (TÜBA-HER), 14(2), 45-56. © 2024 TÜBA
Geliş tarihi / Received: Ağustos / August 9, 2023; Kabul tarihi / Accepted: Ekim / October 5, 2023

Bu makalenin atfı künyesi / How to cite this article: Kuşçu, M. ve Bülbül, M. (2024). Akademisyenlerce okullarda yürütülen bilimsel araştırmaların izin ve etik kurul onay süreçlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Bir durum çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 14(2), 45-56. doi: 10.53478/yuksekogretim.1340319

ORCID: M. Kuşçu: 0000-0003-1466-5081; M. Bülbül: 0000-0002-1415-0881

Bu araştırmaların sonuçları yalnızca bilimsel teorilerin test edilmesi veya geliştirilmesi açısından değil, karar alıcılara ve uygulayıcılara yol göstermesi açısından da önemlidir.

Okullarda yürütülen eğitim araştırmalarının gerekliliği ve yararları onlarca yıldır tartışılmaktadır. Literatürde bu araştırmaların öncelikle, politik karar alıcılar ve bürokrasideki yöneticiler tarafından yapılacak planlamalara ve düzenlemelere ilişkin önemli veriler sağlama potansiyeline sahip olduğu; eğitim sisteminin yapısına ve işleyişini belirleyen politikaların ve reformların başarısı hakkında somut ve objektif geri bildirimler üretebildiği; okuldaki ve sınıftaki uygulamalar için okul yöneticisi ve öğretmenlere yol gösterdiği (Boykin, 1972; Hillage ve ark. 1998; Ion ve Iucu, 2015; Morris, 1967; Tunison, 2020) ifade edilmektedir. Öğretmenler, eğitim araştırmalarının ışığında teori ve pratiği birleştirebilmekte, karşılaştıkları sorunlara ilişkin somut çözümler üretilebilmekte ve böylece öğrenme-öğretme sürecinin niteliği artabilmektedir (Counsell ve ark., 2000; Sinnema ve Aitken, 2014; Walter ve Hen, 2012;).

Eğitim araştırmalarının çeşitliliğindeki artış ve birçok açıdan yararları güçlü bir biçimde dile getirilse de Türkiye'deki eğitim bilimleri alanında yapılan araştırmaların genellikle beklenen nicelik, nitelik ve çeşitlilikte olmadığını ileri süren farklı araştırma sonuçları olduğu görülmektedir (Akaydın ve Kaya, 2015; Balcı, 1988; Güner Yıldız ve ark., 2016; Kılıç ve Arslan, 2016; Sarıer, 2011; Özkan Hıdıroğlu, 2020; Yılmaz, 2019). Eğitim araştırmalarında nicelik, nitelik ve çeşitlilik açısından yaşanan sorunların farklı nedenleri olsa da bu araştırmaların okullarda yürütülmesine ilişkin eğitim bakanlıklarından ve ilgili yerel idari birimlerden alınan izin ve bu araştırmaların yayınlanabilmesi için araştırma öncesi etik kurullardan alınması istenen onay süreçlerinde yaşanan sorunların da payı olabileceğine ilişkin hem Türkiye'de hem de farklı ülkelerde süregelen tartışmalar ve araştırmalar sonucunda elde edilen bazı ampirik kanıtlar bulunmaktadır (Alev ve Genç, 2015; Babayiğit ve Başaran, 2017; Boden ve ark. 2009; Bozan ve ark., 2004; Brown, 2019; Bülbül, 2021; Monaghan ve ark., 2013; Robson, 2018).

İzin ve onay süreçlerinde yaşanabilen olası sorunların yanında Türkiye'de okullarda yürütülecek bilimsel araştırmalar için izin alınmasıyla ilgili mevcut mevzuat yapısının hukuki olarak da sorunlu olduğu not edilmelidir. Hâlihazırda bu izinler, Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) 21.1.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesindeki hükümler doğrultusunda alınmaktadır (MEB, 2020). Genelge içeriğinde bilimsel araştırmaların doğasına ve niteliğine aykırı sınırlandırmaları örneklendirmeden önce önemle belirtilmelidir ki okullarda yürütülecek bilimsel araştırmalara ilişkin izinlerin, hukuki normlar hiyerarşisinin en altında yer alan “adsız düzenleyici işlemler” kategorisindeki bir MEB genelgesi doğrultusunda alınması, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na açık aykırılık teşkil etmektedir, çünkü Anayasa'nın 130. Maddesi gereğince, üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları

serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler; akademisyenlik statüsü bir yana, Anayasa'nın 27. Maddesi gereğince de herkes, temel bir insan hakkı olarak bilimsel araştırma yapma hak ve hürriyetine sahiptir. Anayasa'nın 13. Maddesi gereğince temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilmektedir; yani kanun dışında yer alan yönetmelik, yönerge, genelge vb. bir mevzuat türüyle, kişi hak ve hürriyetleri niteliğindeki bilimsel araştırma ve yayın yapma hakkı sınırlanabilir. Okullarda yürütülecek bilimsel araştırmaların sınırlandırılmasına dair ya da bu konuda MEB'e düzenleme yapma yetkisi veren mevcut bir kanun hükmü de bulunmamaktadır; zaten Genelge de herhangi bir kanun hükmüne dayandırılmadan çıkartılmıştır. Bu nedenle anayasal bir hakkın, idari bir organca bu şekilde sınırlandırılmasının hukuka aykırı olduğu söylenebilir.

Bir diğer yandan, MEB tarafından çıkartılan ilgili genelge hükümlerinin birçoğunun da bilimsel araştırmaların sağlıklı yürütülmesini engelleyici nitelikte olduğu belirtilebilir. Örneğin, Genelgenin 29. Maddesinde ilgili genel müdürlükler ve il millî eğitim müdürlüklerinin, okullarda yığılma olmaması için gerektiğinde araştırmaların örneklemindeki okulları ve kurumları değiştirme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bilimsel yöntem ve yaklaşımlarla belirlenen araştırma örneklerinin, bilimsel yeterliliği tartışmalı MEB personeli tarafından değiştirilebilmesi düşündürücüdür. Bir başka örnek olarak, Genelgenin 27. Maddesinde de eğitim öğretime engel olunmaması için yarıyıl tatili ve yaz tatilinden 3 hafta öncesine kadar araştırmaların tamamlanması gerektiği belirtilmektedir. Bununla birlikte araştırmacının amacı, örneğin, okulun son haftalarındaki öğretmen ve öğrenci motivasyonunun araştırılması ise, bu genelge hükmüne göre böylesine önemli bir konudaki araştırmaların yapılması mümkün olmayacaktır.

Hukuki açıdan benzer sorunlar Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarındaki etik kurulların oluşturulması, yapısı ve işleyişiyle ilgili mevzuat düzenlemelerinde de mevcuttur. (Bülbül, 2021). Bununla birlikte özellikle belirtilmelidir ki burada belirtilen düşünceler, okullarda yapılacak bilimsel araştırmalarla ilgili hiçbir izin ve etik onay sürecinin olmaması gerektiğini savunmamakta; izin ve onaylarla ilgili düzenlemelerin ve süreçlerin, hukuka ve bilimsel araştırmaların doğasına ve niteliğine uygun biçimde yapılması ve işleme gerektiğini ifade etmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi araştırma izinleri ve etik uygunluk onayı alınmasına ilişkin literatürde bazı araştırmalar olsa da okullarda yürütülecek bir araştırmacının tamamlanarak bilimsel bir çalışma olarak yayımlanabilmesi için yerine getirilmesi asgari şart niteliğinde zorunlu tutulan bu iki süreçte yaşanan olası sorunların, bütüncül bir biçimde ve akademisyenlerin deneyimlerine ve görüşlerine dayalı olarak bir arada

değerlendirildiği araştırmalar literatürde yeterince yer almamaktadır. Bu açıdan bu araştırmancının literatüre önemli bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bilimsel araştırmaların yapılabilmesi için izin ve etik kurul onay süreçlerinin fazlaca kısıtlayıcı olmasının, akademik özgürlükler açısından da bir sorunsal olduğu ileri sürülebilir. Akademik özgürlükler konusunda yapılan birçok araştırma ve hazırlanan raporlar, Türkiye’de önemli sorunlar yaşanabildiğine işaret etmektedir (Balyer ve Ömür, 2018; Kinzelbach ve ark., 2021; Seggie ve Gökbel, 2014; Tüfekçi Akcan ve ark., 2018). Eğitim fakültelerinde görevli akademisyenler özelinde de akademik özgürlüklerle ilgili sorunlar bilimsel araştırmaları ve yayınları olumsuz etkileyebilmektedir (Güner, 2017). Bu konuda yapılan araştırmalarda ağırlıklı olarak, akademisyenlerin siyasi baskılardan, üniversite yönetimlerinden ve Yükseköğretim Kurulundan (YÖK) çekindikleri için kendilerini özgür hissetmedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu araştırma, diğerlerinden farklı olarak bilimsel araştırma yapma özgürlüğünün, izin süreçlerinde üniversite dışı kurumlar olan MEB, il-ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul müdürlükleri tarafından; etik kurul onay sürecinde ise bizzat üniversitede görevli akademisyenlerce oluşturulan bir kurul tarafından sınırlandırılabilmesine ilişkindir. Burada ayrıca önemle belirtmek gerekir ki bilimsel araştırma yapmak bir özgürlük sorunsalı olduğu kadar topluma ve tüm insanlığa karşı sorumluluğu da gerektirir. Bu açıdan da akademisyenlerin bu sorumluluğu hukuka ve bilimsel usullere uygun olarak yerine getirebilecek nitelikte düzenlemeler yapılması gerekliliktir.

Amaç

Bu araştırmancının amacı, Türkiye’de eğitim fakültelerinde görevli akademisyenlerin okullarda yürütmek istedikleri bilimsel araştırmalara ilişkin izin ve etik kurul onay süreçlerinde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerini belirlemektir. Böyle bir araştırmancının sonuçlarının hem bu konuda yapılacak yeni araştırmalara hem de hukuka ve bilimsel araştırmaların doğasına ve niteliğine uygun yasal düzenlemelerin yapılmasına ve uygulamaların hayata geçirilmesine ışık tutabileceği düşünülmektedir.

Araştırmancının amacına uygun olarak katılımcılara, demografik bilgiler dışında, aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

1. Bilimsel araştırmalardaki izin ve etik kurul onay süreçlerine ilişkin hukuki bilginiz ne düzeydedir? Lütfen açıklayınız.
2. Bilimsel araştırmaların yapılabilmesi için gerekli olan izin ve onay süreçlerine yönelik olarak akademisyenlere eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
3. Bilimsel araştırmalarla ilgili MEB boyutundaki izin sürecinde yaşadığımız sorunlar nelerdir?

4. Bilimsel araştırmaların izin sürecinde yaşadığımız sorunlar araştırma sürecinde sizi nasıl etkiledi?
5. Bilimsel araştırmalarla ilgili ilgili bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulu (BAYEK) onay süreçlerinde yaşadığımız sorunlar nelerdir?
6. Bilimsel araştırmancının BAYEK onay süreçleriyle ilgili yaşadığımız sorunlar araştırma sürecinde sizi nasıl etkiledi?
7. Hem bilimsel araştırma izin hem de BAYEK onay süreçlerinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik görüş ve önerileriniz nelerdir?

Yöntem

Araştırmancının Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması deseni, araştırmancının araştırma konusu üzerinde neredeyse veya tamamıyla hiçbir kontrollerinin olmadığı, yakın bir zamanda veya güncel olarak gerçekleşen bir olayı kendi bağlamında incelemek istediklerinde ve de “ne” sorusunun yanı sıra ağırlıklı olarak, “nasıl” veya “neden” sorularına yanıt arandığında kullanılmaya daha elverişli olan bir araştırma deseni (Yin, 2018). Durum çalışması araştırmacı, araştırmancının detaylı ve derinlemesine veri toplama yoluyla gerçek hayattaki güncel sınırlı bir sistemi (durumu) veya birden fazla sınırlı sistemleri (durumları) keşfettiği nitel bir yaklaşımdır. Bu durum; bir birey, küçük bir grup veya bir organizasyon olabilir. Daha az somut bir seviyede ise bir topluluk, bir süreç veya belirli bir proje olabilir. Verilerin toplanmasında; görüşmeler, doküman incelemeleri ve gözlem gibi farklı teknikler ayrı ayrı veya bir arada kullanılabilir (Creswel, 2013). Bu araştırmada, eğitim fakültelerinde görev yapan akademisyenlerin okullarda yürüttükleri bilimsel araştırmalara ilişkin izin ve etik kurul onay süreçlerinde karşılaştıkları sorunların ne olduğu, bu sorunların nasıl ve neden ortaya çıktığı ve de nasıl çözümlenebileceği hususları derinlemesine araştırılmak istendiğinden durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Durum çalışması araştırmalarında özellikle farklı bakış açılarını keşfetmek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılması önerilir (Creswel, 2013). Maksimum çeşitlilik örnekleminde amaç, görece küçük bir çalışma grubu oluşturarak, araştırma probleminin taraf ve vakıf olabilecek bireylerin çeşitliliğini en üst düzeyde yansıtmaya çalışmaktır. Böyle bir yöntemle elde edilen veriler, diğer yöntemlere kıyasla daha zengin bulgular sunabilir. Ayrıca bu yöntemde amaç genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değil, aksine çeşitlilik gösteren bireylerin ortak olarak paylaştıkları görüşlerin ve fikirlerin olup olmadığını bularak problemin farklı boyutlarını ortaya çıkarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Tablo 1.
Araştırmaya Katılan Katılımcıların Demografik Özellikleri.

Kod	Cinsiyet	Yaş	Akademik Ünvanı	Akademideki Kıdem Yılı	Görev Yaptığı Anabilim Dalı	Bulunduğu Coğrafi Bölge
K1	Kadın	41	Dr. Öğr. Ü.	15	Matematik Eğitimi	Marmara
K2	Kadın	48	Doç. Dr	14	Matematik Eğitimi	Marmara
K3	Erkek	36	Dr. Öğr. Ü.	4	Eğitim Yönetimi	Güneydoğu A.
K4	Kadın	46	Dr. Öğr. Ü.	19	Sınıf Eğitimi	Marmara
K5	Kadın	36	Dr. Öğr. Ü.	10	Matematik Eğitimi	Marmara
K6	Erkek	48	Prof. Dr.	18	Biyoloji Eğitimi	Marmara
K7	Kadın	50	Dr. Öğr. Ü.	12	Sınıf Eğitimi	Marmara
K8	Kadın	52	Prof. Dr.	17	Fen Bilgisi Eğitimi	Karadeniz
K9	Erkek	37	Dr. Öğr. Ü.	8	Eğ. Prog. ve Öğr.	Marmara
K10	Erkek	33	Dr. Öğr. Ü.	8	RPD	Marmara
K11	Erkek	41	Prof. Dr.	16	Fen Bilgisi Eğitimi	İç Anadolu
K12	Kadın	35	Dr. Öğr. Ü.	9	Zihinsel Eng. Eğitimi	Marmara
K13	Kadın	33	Dr. Öğr. Ü.	7	RPD	Marmara
K14	Kadın	48	Dr. Öğr. Ü.	5	RPD	İç Anadolu
K15	Kadın	40	Dr. Öğr. Ü.	6	İngiliz Dili Eğitimi	Marmara
K16	Kadın	44	Prof. Dr.	22	Matematik Eğitimi	Marmara
K17	Kadın	50	Dr. Öğr. Ü.	20	Sınıf Öğretmenliği	Akdeniz
K18	Kadın	48	Doç. Dr.	21	Güzel Sanatlar Eğ.	Ege
K19	Erkek	68	Dr. Öğr. Ü.	44	Güzel Sanatlar Eğ.	Ege
K20	Erkek	52	Prof. Dr.	26	İngiliz Dili Eğitimi	Marmara
K21	Kadın	42	Dr. Öğr. Ü.	17	Hareket ve Ant. Bil.	Marmara
K22	Kadın	35	Doç. Dr	10	Spor Yönetim Bil.	Marmara

Bu araştırmada, okullarda yürütülen bilimsel araştırmaların izin ve etik kurul onay süreçlerinde yaşanan sorunlar ve bunlara ilişkin çözüm önerileri, aşağıda ve Tablo 1’de ayrıntılı olarak yer verilen farklı demografik özelliklere sahip akademisyenlerin bakış açılarından anlaşılmaya çalışıldığı için amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Çeşitlilik ölçütleri olarak örnekleme dahil edilen ve eğitim fakültesinde görev yapan 22 öğretim üyesi akademisyenin; cinsiyetleri, yaşları, ünvanları, kıdem yılları, görev yaptıkları anabilim dalları alınmıştır. Ayrıca çalışma grubuna dahil edilen akademisyenlerin farklı coğrafi bölgelerdeki üniversitelerden olmalarına da çeşitlilik açısından dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılara K1’den başlayarak sırayla K22’ye kadar kodlar verilmiştir (Tablo 1).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme soruları aracılığıyla birebir canlı olarak yüz yüze veya Zoom uygulaması üzerinden yapılan video görüşmesi yoluyla toplanmıştır. Video uygulamasının kullanıma nedeni,

coğrafi olarak uzakta olan kişilerin de maksimum çeşitliliği sağlayabilmek için katılımcı olarak araştırmada yer almasını sağlamaktır. Bu görüşme yaklaşımında görüşmeci, araştırma konusuna ilişkin önceden hazırladığı sorulara bağlı kalmakla birlikte bu temel sorulara dayalı olarak ek sorular sorabilmekte, böylece araştırma konusuyla ilgili daha detaylı bilgiler alabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmanın verileri 9 Mart–2 Haziran 2022 tarihleri arasında katılımcıların uygun olduğu saat aralıklarında toplanmıştır. Her görüşmenin başında görüşme formunda yer alan açıklamalar okunmuş, bu görüşmenin izin verdikleri takdirde kaydedileceği, bu kayıtların ve bunlardan elde edilen yazılı dökümlerin araştırmacılar dışında kimsenin görmeyeceği, araştırma raporunda da bireylerin ve kurumlarının adlarının gizli tutulacağı, her katılımcı için de birer kod isim kullanılacağı anlatılmıştır.

Veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizine öncelikle görüşme verilerindeki önemli ifadelerin bir listesinin geliştirilmesiyle (kodlama) başlanılır. Kodlama, katılımcıların ve araştırmacının incelenen olgunun doğası ve boyutlarına ilişkin algılarının karşılıklı etkileşimini

temsil eden merkezi bir kavram üzerinde odaklanır (Douglas, 2003). Kodlama sonrası, elde edilen ifadelerden birbiriyle örtüşmeyenleri ve de önemli görülenleri kuramlardan ya da araştırmanın amaçlarına uygun olarak tema adı verilen daha büyük birimler altında toplanırlar (Creswell, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Araştırmada öncelikle, katılımcıların onayıyla kayıt altına alınan görüşmeler birinci yazar tarafından sözcük sözcük yazılı hale getirilmiştir. Daha sonra araştırmacılar birbirinden bağımsız olarak bu yazılı görüşmeleri dikkatlice okuyarak notlar almış; bu kodlar kullanılarak döngüsel bir süreç içerisinde temalar elde edilmiştir (Creswell, 2012). Araştırmacılar tarafından ayrı ayrı oluşturulan kod, alt ve üst temalar birbiriyle karşılaştırılarak ve tartışılarak görüş birliğine ulaşıldıktan sonra temaların son haline ulaşılmıştır. Veriler kullanılarak temalar oluşturulduktan sonra “doğrudan alıntılar” tekniği (Christensen ve ark., 2015) ile katılımcıların ifadeleri desteklenmiştir. Durumun tüm karmaşası içinde kavranabilmesi için karşıt bulgulara da (Creswell, 2019) yer verilmiştir. Temayı desteklemeyen ve tema ile zıt görüş ya da düşünceler içeren bulgular karşıt bulgular olarak tanımlanabilir.

Etik Konular

Araştırma protokolü için 07/02/2022 tarihinde İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Etik Kurulundan onay alınmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan tüm katılımcılarla görüşme öncesinde ön görüşme yapılarak araştırmaya gönüllülük esasıyla katıldıkları teyit edilmiştir. Görüşme esnasında gerçekleştirilen tüm görüşmelerin gizlilik esasına göre yapıldığı tüm katılımcılara bildirilmiş olup, görüşmeye yönelik yapılan ses kayıtları katılımcının onayı alındıktan sonra kayıt işlemi gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların her birine birer kod verilerek katılımcıların kişisel bilgilerinin gizliliği sağlanmıştır. Bütün bu süreçlerde katılımcılar sözel olarak bilgilendirilmiş ve kendilerinden onam alınmıştır.

Bulgular

Verilerin analizi sonucunda 4 ana tema ve bu ana temaların üçünün altında elde edilen alt temalara aşağıda yer verilmiştir.

Bilimsel Araştırmada İzin ve Onay Süreçlerine İlişkin Hukuki Bilgi Eksikliği

Araştırmada yer alan katılımcılardan 20’si, bilimsel araştırma süreçlerindeki hukuki bilgilerinin yeterli olmadığına yönelik görüşler bildirmişlerdir. Bu katılımcılar bilimsel araştırma süreçlerine yönelik hukuki bilgilerinin yeteri düzeyde olmadığını, ağırlıklı olarak yalnızca bilimsel araştırma süreçlerinde ihtiyaç duyulan izin ve onay süreçlerine yönelik yönergeleri okuyarak süreci deneyimlediklerini ifade etmişlerdir. Bu durumu K15 şöyle ifade etmiştir: “Benim işte hukuki boyutta hiçbir bilğim yok açıkçası. O boyutlarını hiç araştırmadım. Bununla ilgili daha önce bir bilgilendirme veya

bir eğitimden vesaire de geçmedim.” Benzer biçimde K4 de hukuki bilgisinin yetersiz olduğuna yönelik düşüncelerini; “Bilimsel araştırma kitapları ve etik ile ilgili işte hani karşına gelen konular olursa ancak o şekilde haberdar oluyorum, ama öyle mevzuat olarak yasal bir bilğim olduğunu çok düşünmüyorum açıkçası.” sözleriyle belirtmiştir.

İzin ve etik kurul onay süreçlerindeki hukuki bilgisini yeterli gören iki katılımcıdan biri olan K10 ise düşüncesini, “Biliyorum. Hem üniversitedeki etik kurul komisyonlarına da hakimim üniversitedeki. MEB’deki mevzuatına da hakimim. Hukuki mevzuatı biliyorum. Nelere izin verilir? Nelere izin verilmez? Nasıl itiraz edilir? O sürece hakimim açıkçası” sözleriyle açıklamıştır.

İzin Sürecinde Yaşanan MEB Kaynaklı Sorunlar

Katılımcılar bu tema altındaki 8 alt temada, bu sorunların neler olduğunu, neden ve nasıl ortaya çıktıklarını ifade etmişlerdir. Aşağıda bu temalar maddeler halinde verilmiştir.

Mevzuattan Kaynaklı Sorunlar

Katılımcılardan yalnızca 2’si MEB bilimsel araştırma mevzuatından kaynaklı sorunların yaşandığını ifade etmiştir. Bu yönde düşünce bildirenlerden K16 yaşadıklarını, “Mesela ben MEB’den MEB’in okullarından izin alırken ... yayımlanmış olduğu genelgeye bakıyordum hani çünkü sürekli değişebiliyor oraya bakıyordum.” sözleriyle ifade etmiştir.

Tüm İllerde Benzer Uygulama Standartlarının Olmaması

Katılımcılardan 3’ü, farklı illerde farklı uygulamaların olabildiğini belirtmiştir. K6 bu konudaki deneyimini, “Milli Eğitim izinlerinde de bölgeden bölgeye değişik farklılıklar olduğunu biliyorum uygulamalarda.” sözleriyle belirtmiştir.

İzinin Geç Çıkması

Katılımcılardan 12’si, MEB ve bağlı birimler tarafından araştırma izinlerinin çok geç verilebildiğini ifade etmişlerdir. Bu duruma ilişkin deneyimini K15, “İzin çıktığımda da şimdi ben başvurduğumda atıyorum işte 2019– 2020 akademik yılı için başvurmuşum ve buna önceden başvurmuşum. Süreç o kadar uzun sürdü ki. İzin çıktığımda artık 2019 – 2020 akademik yılı bitmiş oldu” sözleriyle açıklamıştır.

Bürokratik Engeller ve Prosedürlerin Karmaşıklığı

Akademisyenlerin 9’u araştırma izin ve onay süreçlerinde bürokratik prosedürlerin karmaşık bir yapıda olduğunu, belirtmiştir. Bu duruma örnek olarak, K13’ün ifadesi, “Hatta biliyorsunuz nitel araştırmanın örneklemin büyüklüğü bile araştırmanın başında belli olmaz. Veriler doyumluğa ulaşır ve orada veri toplama süreci sonlanır. Aynı anda hem veri toplama hem verilerin analizi gerçekleşebilir, dediğim gibi hatta araştırmanın deseni bile süreç içerisinde değişebiliyor. Dolayısıyla bu kadar dinamik bir süreçte araştırmada da birtakım değişiklikler gerekebiliyor ama Milli Eğitim sürecinin bu kadar katı olması ve sürecin bu kadar uzun olması bu değişiklikleri de biraz zorlaştırıyor.” biçimindedir.

İzin Süreçlerin Takibinin Sistematik Hale Getirilmemesi

Araştırmaya katılan katılımcıların 7'si bilimsel araştırma süreçlerinde MEB'e yapılan izin süreçlerinin hangi aşamada olduğu, onaylanıp onaylanmadığına ilişkin geri bildirim eksikliğinin vurgulandığı, bilimsel araştırma izin süreçlerinin sistemsizliğini ve izin süreçlerinin takibinin sistematik bir yapıda olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu duruma örnek olarak K11'in ifadesi, "Öğrencilerin sorularına cevap vermekte sorunlar yaşıyoruz. Hocam şu belge gerçekten gerekiyor mu? Ya da benzer şekilde şu problemi nasıl çözebiliriz dendiği zaman ilgili birime başvuru yaparak orada ki yetkililerle görüşmesini söylüyoruz çünkü bizimde bir bilgimiz yok. Öğrenmek için onlarla irtibat kurmaya çalışıyoruz bizde. Tabi bununla ilgili bir akış şeması yok. Benim söylemek istediğim şeylerden bir tanesi de buydu bu görüşmede. Ben mesela Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda araştırma yapmak istediğim zaman bakanlığın hangi birimine gitmem gerekir? Hangi evraklarla gitmem gerekir? Ne kadar sürede sonuç alabilirim? Ya da bu başvuru esnasında mutlaka dikkat etmem gereken şeyler içerik olarak olabilir, şey olarak doküman olarak ta olabilir neler olması gerektiğini biliyorum" şeklindedir.

Araştırmaların İçeriğine ve Uygulanmasına Yönelik Keyfi Müdahalelerde Bulunulması

Yapılan görüşmeler neticesinde 14 katılımcı, bilimsel araştırma süreçlerinde MEB'e yapmış oldukları izin başvurularında, ilgili kamu personelinin bilimsel temellere aykırı gerekçelerle araştırmanın içeriğine keyfi olarak müdahale edebildiklerini belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak K6, "... biliyorsun anketleri de işte milli eğitime sunuyoruz, araştırma önerisiyle beraber kullanılacak anketleri. Bunları kullandığımızın anketin ki bizim geliştirdiğimiz bir anket değildi. Türkiye'de, dünyada geliştirilmiş önemli bir anketi. Birkaç tane maddesinin sakıncalı bulunup çıkartılması istenmişti ki o mümkün değil yani. Ya anketi kullanmayım dersiniz ya da işte şey. Ki hiçbir sakıncalı madde yoktu. Sadece kurumla ilgili öğrencilere sorulan soru vardı. Birkaç tane soru vardı ki diyoruz. Kurumunuz size işte bilgisayar ve teknoloji tedarikinde yeterli midir, değil midir? Bu sakıncalı soru olarak bulunmuştu" sözleriyle deneyimini açıklamıştır.

K15 ise bu durumu, "Kesinlikle, kesinlikle olmaz mı? ...Yakın zamanda bir arkadaşım doktora mezun olmak üzere yani tezini tamamlamak üzere asıl uygulaması kaldı tezinin konusunu değiştirmek zorunda kaldı. Çünkü reddedildi konusu. Ölçeğin içindeki bazı maddeler İl Milli Eğitim'i rahatsız etti. Bu maddeler olduğu müddetçe, bununla ilgili yönergeler çıkarılmış sonrasında. Tabi o tezine karar verdikten sonra. Bu asla geçmez dedi ama o ölçeği kullanmak zorunda. O ölçeği kullanmazsa da konuyu değiştirmek zorunda. Şu aşamada da konusunu değiştirmek zorunda kaldı." ifadeleriyle örneklendirmiştir.

K20 ise yaşadığı tecrübeyi, "... bir yabancı dil kaygı ölçeğini uyguluyorum bunu gönderdim uluslararası literatürde işte her an sorunsuz bir anket orada ki kim oluyor mesela bu işler doğrudan Milli Eğitimle ilgili değil bildiğim kadıyla orada bir vali yardımcısı var o ilgileniyor o da diyor ki şu madde çıkarılması kaydıyla uygundur."

Okul Personelinin Bilimsel Araştırmalar Hakkındaki Olumsuz Tutum ve Davranışları

Tüm katılımcıların 13'ü katılımcı bilimsel araştırmanın yürütülmesinde, okul personelinin olumsuz tutum ve davranışlarıyla karşılaşabildiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda K15 bunun nasıl gerçekleşebildiğini, "Bazen bazı şeylere katılmakta çekiniyorlar. Katılmak istemiyorlar veya okul müdürleri okul yöneticileri kendisi ile ilgili bir şey varsa yani hemen şey yapıyor köstek koyabiliyor... Konuyu duyunca okul müdürü telefonu suratına kapatıyor ve arkadaşımı engelliyor." sözleriyle açıklamıştır.

Araştırmacılarda Oluşan Motivasyon Kaybı

Katılımcıların 16'sı, bilimsel araştırmalardaki izin süreçlerinde yaşadıkları sorunların kendilerini motivasyon olarak olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu duruma yönelik olarak K13 yaşadığı olumsuzlukların motivasyonunu nasıl etkilediğini, "Çünkü araştırma yapmak o kadar kolay bir süreç değil. En baştan tasarlamak, verileri toplamak, onların analizi ülkemizde aslında yeterince destek te yok bu konuda. Hem maddi hem manevi destekten bahsediyorum ki izinde belki manevi desteğin boyutu aslında tüm bunlar zaten zorlayıcı süreçlerken birde bunun üstüne birtakım aksilikler yaşamak hem motivasyonu düşürüyor hem de araştırmanın seyrini olumsuz etkiliyor. Bazen süreç uzayıp gidebiliyor bazen araştırmalar yarım da kalabiliyor." sözleriyle ifade etmektedir.

Onay Sürecinde

Üniversite Etik Kurullarından Kaynaklı Sorunlar

Katılımcılar bu tema altındaki 5 alt temada, bu sorunların neler olduğunu, neden ve nasıl ortaya çıktıklarını ifade etmişlerdir. Alt temalar aşağıda sıralanmıştır:

Etik Kurul Üyelerinin Gerekli Niteliğe Sahip Olmaması

Katılımcıların 8'i etik kurul üyelerinin bazılarının gerekli niteliğe sahip olmadığını, bu yüzden de etik kurul onay süreçlerinde sorunlar yaşayabildiklerini ifade etmişlerdir; bu istenen nitelikler temelde YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi tarafından nesnel bir biçimde belirlenmektedir.

Katılımcılarca belirtilen -bu duruma örnek olarak K3'ün, "Baktığımız zaman Komisyondaki kişilerin nitelik açısından gerçekten benim çalışmamı değerlendirebilecek nitelikte kişiler mi? Eğitim düzeyleri buna uygun mu? Akademik bakış açıları buna uygun mu? Bu konularda da açıkçası tam emin olmadığımız konular açıkçası" sözleri örnek olarak verilebilir.

Onayın Geç Çıkması

Tüm katılımcıların 8'i etik kurullara yapılan başvuruların geç çıktığını belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak K6 düşüncelerini, "Bizim etik kurullar bununla baş etmekte çok çok şey yetersiz diyeyim. Etik kurullarda izinleri alabilmesi de geri dönüş şeyi en son altı ay civarındaydı ki bir yıl kadar hiçbir etik kuruldaki pandemi dönemi özellikle cevap alamadığımız araştırmalarda oldu sürecin tamamlanmadığı. Hepsini pozitif tamamlandı ama bir yıl kadar işte şey" sözleriyle açıklamıştır.

Onay Süreçlerin Takibinin Sistematik Olmaması

Etik kurul onay süreçlerinin takibinde sorunlar yaşadıklarını ve bu sorunun sürecin takibinin sistematik bir yapıda olmamasından kaynaklandığını 8 katılımcı ifade etmiştir. Bu duruma örnek olarak K3 düşüncelerini, “Komisyona ulaştığımda onu görebilmeliyim. Komisyona ulaştı. Komisyon olumlu cevap verdiğinde, yazıya gittiğinde onları görebilmeliyim. Orada bir belirsizlik oluşuyor” ifadeleriyle açıklamıştır.

Üniversite Etik Kurullarında Ortak Standartların Olmaması

Katılımcıların bilimsel araştırma süreçlerinde etik kurullara yaptıkları başvuru deneyimleri neticesinde 22 katılımcıdan 5’i üniversite etik kurulları arasında ortak bir standardın olmadığını ifade etmiştir. Örneğin, onaydan muaf olacak araştırmalar konusunda ortak standartların olmadığına ilişkin örnek veren K6 bu deneyimini, “Ben bir de benim temel endişem her üniversitede her etik kurulda birbirinden farklı. ... Bu şimdi bir standart olmadiği anlamına da geliyor aslında” sözleriyle ifade etmiştir.

Etik Kurulların Yetkileri Dışındaki Müdahaleleri

Katılımcıların 8’i bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görev ve yetkileri dışında müdahalelerde bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu duruma örnek olarak K16’nın “Maddelerle ilgili sıkıntı oluyor. Maddelere sunu çıkarım, bu soruları sormayın gibi dönütler alıyoruz genel anlamda araştırmacılar olarak” biçimindeki ifadesi ve K15’in “Orada da şöyle sıkıntılar yaşandı. Etik Kurulu’ndaki hocalarla atıyorum benim danışmanım olan hoca arasında oradaki belli hoca arasındaki yaşanan sıkıntılar, kişisel şahsi sıkıntılar öğrencilere aksedildi.” açıklamaları örnek olarak gösterilebilir.

İzin ve Onay Süreçlerine İlişkin Çözüm Önerileri

Akademisyenler, yukarıda bahsedilen sorunların nasıl çözülebileceğini 6 alt temada toplanabilecek öneriler olarak ifade etmişlerdir. Bu farklı çözüm grupları aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

Akademisyenlere ve MEB Personeline Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Verilmesi

Bilimsel araştırma süreçlerinde akademisyenlerin MEB ve üniversite etik kuruluna başvurularında yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik olarak 4 katılımcı, akademisyenlere ve MEB personeline bilimsel araştırmalardaki izne ve etik kurul onayına ilişkin eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu çözüm önerisine örnek olarak K1 ve K9’un ifadeleri örnek olarak gösterilebilir. K1, MEB personelinin bilimsel araştırmalara yönelik bilgilendirilmesi gerekliliğini “Okulda çalışan müdürü, öğretmeni bu konuda bilgilendirmek gerekiyor. Yani benim karşılaştığım problemler daha çok okulda olduğu için yani çalışmanın engellenmesine yönelik problemler. Onların da eğitime tabi tutulması gerektiğini düşünüyorum” ifadesiyle vurgulamıştır.

Nitelikli Kişilerden Oluşan Etik Kurul Sayısının Arttırılması

Tüm katılımcıların 8’i katılımcı nitelikli kurul üyelerinden oluşan etik kurulların sayısının arttırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu öneriye örnek olarak K21’in, “Süreç içinde birazcık daha belki dediğim gibi planlamayı doğru kurgulayarak yapılması ve sistemin doğru kurgulanması içinde açıkçası etik kurulların içinde birazcık daha başvurulan alanlara yönelik insanların biraz daha fazla olması işi kolaylaştırır diye umut ediyorum.” ifadesi verilebilir.

Etik Kurulların Toplanma Sıklığının Arttırılması ve Kurum Dışı Etik Kurullara Başvurulabilmesi

Yalnızca 2 katılımcı etik kurulların daha sık toplanması gerektiğini ve de farklı üniversitelerin bünyelerinde yer alan kurullara başvurma imkânının sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. K15 önerisini “Yani şöyle söyleyeyim. Kurullar bence çok daha sık toplanabilir.” sözleriyle ifade ederken, K22 ise, “Yakın bir üniversitede örneğin sizin üniversiteniz ayın 1’inde toplanıyordur bir sonra ki ayın 1’ini beklemek yerine yakın bir üniversite 15’inde toplanıyor olabilir” sözleriyle açıklamıştır.

İzin ve Onay Süreçlerin Şeffaf Biçimde Sistematikleştirilmesi

Katılımcıların 10’u bilimsel araştırmalar için gerekli olan izin ve onay süreçlerinin hem MEB boyutunda hem de üniversite etik kurulları boyutunda şeffaf bir yapıda olması gerektiğini, süreç içerisinde atılacak her adımın ve yaşanabilecek olası sorunların çözümüne yönelik nelerin yapılacağını belirlenmesinin araştırmanın yürütülmesine önemli katkılar sağlayacağını ifade etmişlerdir. K3 buna örnek olarak ifadesinde, “Tabi komisyona gelene kadar da bürokratik süreçlerde var. O nedenle de biraz uzun sürüyor baktığınız zaman. Ben bunların dijital ortamda yapılması gerektiğini düşünüyorum açıkçası. Ben dijital ortamda bunu yüklemeliyim hani ... Benim belge Milli Eğitime ulaştı. Komisyona ulaştığımda onu görebilmeliyim. Komisyona ulaştı. Komisyon olumlu cevap verdiğinde, yazıya gittiğinde onları görebilmeliyim. Orada bir belirsizlik oluşuyor” şeklindedir.

Nitelikli MEB Personelinin İzin Süreçlerinde Görevlendirilmesi

Araştırmaya katılan akademisyenlerin 7’si MEB’in araştırma izin süreçlerinde yer alacak personelin nitelikli kişilerden seçilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Buna örnek olarak K13 görüşünü, “... Ben hani kendimiz için bunu istiyorum evet, bunu daha detaylı bilelim, bir değişiklik söz olduğunda bundan haberdar olalım, bunun için ben eğitimlere ben razıyım ve isterim gönüllüyüm diyebiliyorum ama aynı zamanda benim bunu bilebilmem kadar veri topladığım kitlenin ya da o kitleye idarecilik yapan o yöneticilerin de bunu bilmesi gerekiyor. Önemli ki hani sürecin nasıl işleyeceği ve öğrencilere katkılarının olabileceğine dair fikir sabibi olsunlar ve hani araştırmacının engel koymaktan ziyade yardımcı olabilsinler ki kendi çocuklarımıza yardımcı olabilelim.” ifadesiyle vurgulamıştır.

Yüksek Öğretim Kurumları – YÖK ve MEB İş Birliği

Katılımcılardan 5'i, yüksek öğretim kurumları, YÖK ve MEB arasındaki yapılacak iş birliğinin önemine dikkat çekmişlerdir. Bu duruma örnek olarak K19 düşüncesini, *“Buna ilişkin bir düzenlemenin bence enstitülüler tarafından yapıp bakanlığa batta YÖK nezdinde YÖK tarafından bakanlıkla da bir protokol imzalanıp bunun kolaylaştırılması gerektiğini düşünüyorum.”* sözleriyle ifade etmiştir.

Tartışma

Bu araştırmadan elde edilen bulgular ilk olarak, akademisyenlerin bilimsel araştırma süreçlerindeki izin ve etik kurul onay süreçlerine ilişkin hukuki bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığını ve bu konuda eğitim ve danışmanlık hizmetlerini talep ettiklerini göstermektedir. Akan'ın (2016) araştırması da bu bulguyu destekler nitelikte, akademisyenlerin görevlendirildikleri disiplin soruşturmalarına ilişkin olarak hukuki bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığını ve danışmanlığa ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Literatürde akademisyenlerin hukuki okuryazarlığına ilişkin çok fazla çalışma olmasa da öğretmenlerin hukuki bilgi düzeylerine ilişkin farklı araştırmalar bulunmaktadır; eğitim fakültesindeki akademisyenlerin genelinin eğitim fakültesi mezunu olduğu dikkate alındığında, bu araştırmaların sonuçları da bu konuda ışık tutabilir. Schimmel ve Militello (2007) araştırmalarında; çoğu eğitimcinin öğrenci ve öğretmen hakları konusunda bilgisiz olduğunu veya yanlış bilgilendirildiğini, eğitim hukukuna ilişkin ders almadıklarını, bu konudaki bilgilerinin çoğunu diğer öğretmenlerden aldıklarını, okul ve eğitim hukuku hakkında daha fazla bilgi sahibi olsalardı davranışlarını değiştirebileceklerini ve bu konular hakkında daha fazla bilgi edinmek istediklerini ortaya koymuştur. Kutsyuruba Murray ve Hogenkamp (2019) ise araştırmalarında, eğitim hukukunda güçlü bir bilgi ve anlayışa sahip olmanın, özellikle gelecekteki ve yeni başlayan öğretmenlerde daha belirgin olmak üzere, her seviyedeki eğitimciler için oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tüm bu bulguların ışığında, akademisyenlerin okullarda daha nitelikli ve çeşitli bilimsel araştırma yapabilmeleri için izin ve onay süreçlerine ilişkin olarak (anabilim dalları, araştırma alanları, kıdemleri vb. faktörler de dikkate alınabilir) eğitim almaları ve ihtiyaç duyduklarında danışmanlık hizmetlerine kolayca erişimlerinin mümkün hale getirilmesi önerilebilir. Bilimsel araştırmaların kamusal katkısı ve sayısız yararı dikkate alındığında, bu eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin akademisyenlere kurumları tarafından ücretsiz olarak sağlanması da başka bir öneridir.

Katılımcılar genel olarak, izin süreçlerine ilişkin mevzuat kaynaklı sorunların olmadığını düşünmektedirler; yalnızca bir katılımcı ilgili mevzuatın sıklıkla değişmesinden dolayı takibinde zorlandığını ifade etmiştir. MEB tarafından çıkartılan son dört izin yönergelerinin tarihlerinin; 2007, 2012 (MEB, 2012), 2017 ve 2020 (MEB, 2020) yılları olduğu dikkate alındığında, mevzuatın görece olarak sıklıkla değiştiği ifade

edilebilir. Bununla birlikte araştırmanın literatür kısmında da değinildiği gibi, Anayasa'da kişi hakları başlığı altında yer verilen bilimsel araştırma ve yayın yapma hakkıyla ilgili sınırlandırma niteliğindeki düzenlemelerin mutlaka kanunla yapılması gerekiyorken, bu düzenlemenin hukuki normlar hiyerarşisinin en altında yer alan düzenleme türlerinden biri olan genelgeyle yapılmasının zaten en büyük sorunlarından biri olduğu düşünülebilir. Akademisyenlerin bu konuda bir sorun görmemesi, kendilerinin de kabul ettiği gibi, hukuki bilgi düzeylerinin yeterli olmamasıyla açıklanabilir. Böyle bir bulgunun bile, onlara verilebilecek bilimsel araştırma hukukuna ilişkin eğitimin önemini gösterdiği söylenebilir. Ayrıca önemle belirtilmelidir ki TBMM'nin, bu konuyu MEB'in inisiyatifine bırakmadan, okullarda yürütülecek bilimsel araştırmalara ilişkin bir yasal düzenleme yapması da anayasal açıdan önemli bir gerekliliktir.

Mevzuata ilişkin hususların yanında katılımcıların önemli bir kısmı bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarında (BAYEK) görevli kişilerin niteliğinin yeterli olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Her ne kadar etik kurul üyelerinin niteliği, YÖK tarafından 2016'da çıkartılan Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi (YÖKBAYEY) ile düzenlense de araştırmada elde edilen bulguyu destekler nitelikte, üniversitelerin çıkarttığı mevzuatta YÖK'ün yönergesine açık aykırılıklar bulunduğu ve BAYEK'lerde nitelikçe uygun olmayan kişilerin de görev alabildiğine ilişkin ampirik kanıtlar bulunmaktadır (Bülbül, 2021).

Akademisyenler ayrıca, bilimsel araştırma izin süreçlerine ilişkin olarak il milli eğitim müdürlükleri arasında ortak uygulama standartlarının olmadığını belirtmektedirler. Bazı il milli eğitim müdürlüklerinin (MEM) internet sitelerinin ilgili sayfalarındaki bilgiler bu bulguyu destekler niteliktedir; bu bilgiler incelendiğinde farklı illerde araştırmacılar farklı taleplerde bulunduğu ve farklı işleyiş süreçlerinin olduğu görülmektedir (Adana MEM, 2023; İstanbul MEM, 2020; Muğla MEM, 2022; Trabzon MEM, 2021; Yozgat MEM 2020;). Benzer bir sorun bazı katılımcılarca, üniversitelerin etik kurullarına yönelik olarak da dile getirilmiştir. Literatürde, Bülbül'ün (2021) araştırması bu bulguyu destekler nitelikte, YÖK tarafından yayımlanan ortak bir mevzuat olmasına rağmen bu mevzuata aykırılık teşkil edecek biçimde üniversitelerin yönergeler çıkartabildiğini; Ahmed ve Nicholson (1996) da yerel araştırma etik komiteleri uygulamalarında büyük farklılıklar olduğu ve hiçbirinin tam olarak merkezi otoritenin yönergelerine uymadığını belirtmektedirler. Yukarıdaki sorunlar dikkate alınarak MEB'in öncelikle bilimsel araştırmaların yapılmasını kolaylaştırıcı ve teşvik edici bir mevzuat düzenlemesi yapması, sonrasında da yerel koşulların esnekliğini de dikkate alarak, taşra yönetimlerinin keyfi uygulamalarının önüne geçmesi gerekmektedir. Benzer biçimde YÖK tarafından da üniversitelerin bilimsel özerkliğini zedelemeyen, bilimsel araştırma ve yayınların nitelik ve niceliğini arttıracak mevzuat düzenlemelerinin çıkartılarak ortak standartların oluşturulması ve uygulanması sağlanmalıdır.

Katılımcıların önemli bir kısmı izinlerin geç çıktığını belirtmektedir; benzer bir şikâyet üniversite etik kurullarıyla ilgili olarak da dile getirilmiştir. Bozan ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan araştırma sonuçları da akademisyenlerin %69,2'sinin araştırma izin verme sürecinin hızlandırılması yönünde talepte bulunduğunu göstermektedir. Genelgede, araştırma uygulama izin başvurularının, tek bir birimi ilgilendiriyorsa ilgili birim tarafından en fazla 30 gün içerisinde, birden fazla birimi ilgilendiriyorsa en fazla 45 gün içerisinde değerlendirilip sonuçlandırılacağı belirtilmekte ise de bu sürele ilgili idari birimler tarafından bazen riayet edilmediği düşünülmektedir; bu sürele uyulması konusunda daha net düzenlemeler yapılabilir; il milli eğitim müdürlüklerinin bununla ilgili istatistikleri şeffaf bir biçimde kamuoyuyla paylaşmaları MEB tarafından zorunlu tutulabilir. Ayrıca üniversiteler etik kurullardaki gecikmelerin önlenmesi için, ilgili sorunları tespit ederek akademisyenlere ve kurullara yönelik çözümleri sunabilirler (University of Waterloo, t.y.)

Araştırmaya katılan akademisyenlerin dile getirdiği bir diğer sorun, izin süreçlerindeki bürokratik engeller ve prosedürlerin karmaşıklığıdır. Literatürdeki bazı araştırmalar da yukarıdaki bulguyu destekler nitelikte Türkiye'de eğitim bürokrasisinin bizzat kendisinin önemli bir sorun alanı olduğunu göstermektedir (Ardıç ve Aslanargun, 2020; Tabak ve Güçlü, 2017). Bu çalışmada bürokratik sorunlarla ilgili en dikkat çekici konulardan birisi, doğası gereği özellikle nitel araştırma süreçlerinde yapılabilecek olası değişikliklerde yaşanan sorunlardır. Araştırmaya katılan birçok katılımcı yaşanan bu tür problemlerin araştırmacının motivasyonunu olumsuz etkilemesinin yanı sıra bir sonraki araştırmalarını MEB'e bağlı okullarda yürütmeye isteksiz olduklarını da ifade etmişlerdir. Genelgede özellikle nitel araştırma süreçlerinde ihtiyaç duyulan ek bir izin taleplerine yönelik herhangi bir ifade yer almamaktadır. Bununla birlikte özellikle nitel araştırmalarda araştırmacının doğası gereği araştırma içerisinde araştırmacı verilerini toplarken araştırma sorusuna cevap bulabilmek adına yeni bilgi toplama ihtiyacı duyabilir (Cresswel, 2019). Aynı zamanda nitel araştırmalar araştırmacının süreci içerisinde hem kavramsal hem de yöntemsel olarak bazı değişimler yaşayabilir. Araştırmanın gidişatı değişebilir, araştırmanın başında bilinmeyen yepyeni problemler ile karşılaşılabilir ve bu yeni problemlerin çözümüne yönelik yeni yöntemlere başvurulabilir (Maxwell, 1996, akt. Yıldırım, 1999). Bu durumda araştırmacının nitel araştırmanın bu yapısı gereği, yeni bilgileri toplayabilmesi veya yeni araştırma yöntemlerini uygulayabilmesi için araştırma süreci içerisinde ek bir izin almaya ihtiyacı olabilecektir. Bu yüzden araştırmacılar böyle bir ihtiyaç ortaya çıktığında tüm süreçleri baştan başlatmak zorunda kalabilmektedir. Bu konuyla ilgili mevzuat düzenlemelerinin bilimsel araştırma türleri dikkate alınarak yapılması önerilebilir

Araştırmaya katılan katılımcıların önemli bir bölümü bilimsel araştırma süreçlerinde MEB'e yaptıkları izin ve etik kurullara yaptıkları onay başvurularında başvurunun hangi birime ve nasıl yapılacağı, yapılan başvurunun hangi aşamada olduğu, bir sorun çıktıysa bu sorunun başvurunun hangi aşamasında gerçekleştiğinin bilinmemesi ve benzeri işleyişle ilgili sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum bilimsel araştırma izin süreçlerinin takibinin sistematik hale getirilmediğini de göstermektedir. Aslında MEB'in kendi bünyesinde yürüttüğü eğitim-öğretim hizmetleriyle ilgili e-okul uygulaması gibi başarılı bilişim sistemlerini oluşturduğu ve dış paydaşlar olan velilerin memnuniyetlerini arttıracak şekilde, onların hizmetine sunduğu bilinmektedir. E-okul uygulamasının velilerin çocuklarının ders ve devam-devamsızlık takipleri yapabildiklerini, öğretmenlerin öğrencinin tüm ders durumlarını takip ederek öğrenci hakkında genel bir akademik başarı değerlendirmesi yapabileceğini, nakil işlemlerinin bu sistem üzerinden yapılmasıyla okul yöneticilerinin iş yükünü önemli ölçüde azalttığı, sistem not hesaplama ve ortalama alma gibi işlemleri yapabildiği için olası hesaplama hatalarının da önüne geçmektedir (Günbayı ve Turan, 2013; Kızılboga ve Erdoğan, 2012). Bu açıdan, yeterli altyapı imkanlarına sahip olan MEB'in bilimsel araştırma izin süreçlerini de dış paydaşlar olan üniversite öğretim elemanlarının sistematik takibine imkân verecek şekilde düzenleyebilmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir. Benzer bir başvuru takip sistemi üniversiteler tarafından da oluşturulabilir.

Katılımcılar, MEB bilimsel araştırma izin ve onay süreçlerinde yaşadıkları sorunlara yönelik olarak araştırmacının içeriğine ve uygulanmasına yönelik keyfi müdahalelerde bulunduğu ifade etmişlerdir. Bu husus hem nicel ve nitel hem de deneysel araştırmalarda karşılaşılan bir sorun olarak görünmektedir. Şahin'in (2019) araştırmasında da MEB bürokrasisi tarafından akademisyenlerin yapmak istedikleri bilimsel araştırmaların içeriği beğenilmediğinde gerekli izinlerin verilmediği ya da bu izinleri alabilmek için araştırmacının içeriğine yönelik değişiklikler yapılması istendiği sonucuna ulaşmıştır. Şahin ve Kesik (2020) de yaptıkları bir araştırmada, akademisyenlerin izin alma konusunda ciddi sorunlar yaşadıklarını ve araştırma izni taleplerinin çeşitli nedenlerle ve bazen gerekçesiz olarak reddedildiğini ortaya koymuştur. Bu konuda oldukça somut bir örnek de Alim Doğan'ın (2019), yüksek lisans tez araştırması kapsamına erkek öğretmenlerin dahil edilmesine, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hiçbir bir gerekçe belirtilmeden izin verilmemiştir; araştırma sadece kadın öğretmenlerle yürütülmüştür. Bürokratların bu tutumunun, hem akademik özgürlüğü tehdit edecek nitelikte olduğu hem de eğitim araştırmalarının sayısına, niteliğine ve çeşitliliğine zarar verebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu araştırmada birkaç kez belirtildiği gibi, okullarda yürütülecek araştırma izinlerine ilişkin hususlar mutlaka TBMM tarafından çıkartılacak bir kanunla düzenlenmeli; konu MEB'in inisiyatifine bırakılarak bürokratların keyfi tutumlarına izin verilmemelidir.

Ayrıca unutulmamalıdır ki akademisyenlerin bilimsel araştırma yapmaları mesleki bir faaliyet olduğu kadar başta Anayasa ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu olmak üzere birçok yasal düzenleme tarafından da kendilerinden yerine getirilmesi istenen kamusal bir görev ve sorumluluktur. Anayasa'nın 42/8. Maddesinde, eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütüleceği ve de bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemeyeceğini de hüküm altına alınmıştır. Bilimsel bir araştırmanın okullarda kamu görevlilerince hukuka aykırı olarak engellenmesi, memurların ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa (AY) ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüğüne (AY m. 129/1) de açık aykırılık teşkil edebilecektir. Hukuka aykırı bir davranışla bir kamu faaliyetinin yürütülmesinin engellenmesinin Türk Ceza Kanununun 113. Maddesinde suç olarak nitelendiği de unutulmamalıdır. Bu nedenle, keyfi tutum ve davranışlarla bilimsel araştırma yapması engellenen akademisyenler, ilgili kişiler hakkında suç duyurusunda bulunabilir.

Bu araştırmada katılımcılar ayrıca, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin bilimsel araştırmalara yönelik olumsuz tutum ve davranışları olduklarını beyan etmişlerdir. Araştırmaya katılan akademisyenlerin beyanları dikkate alındığında, okul personelinin olumsuz tutum ve davranışları arasında araştırmanın içeriğine ve uygulanmasına yönelik müdahalelerde bulunulduğu da görülmektedir. Bu bulguyu destekler Cerit Berber (2013) araştırmasında, öğretmenlerin eğitim bilimleri araştırmalarına karşı ilgisiz davrandıklarını ve bilimsel araştırma kültürüne de yabancı oldukları, hatta bu tutum ve davranışların aynı zamanda öğrenciler üzerinde de olumsuz etki bıraktığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Korkmaz ve ark. (2011) yapmış oldukları araştırmalarında, öğretmenlerin bilimsel araştırmayı gerçekleştiren araştırmacılara ve bilimsel araştırmaların süreçlerine yönelik olarak bilgilerinde ve tutumlarında önemli yanlışlıkların yer aldığını ifade etmişlerdir. Madalyonun diğer yüzüne bakıldığında ise, Çekiç ve ark. (2018) öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak yaptıkları araştırmalarında, eğitim alanında yapılan araştırmaların işlevsel ve uygulamaya dönük olmaması, araştırmacıların uygulamadan uzak oluşu, uygulayıcılar ile araştırma sürecinde iş birliği içinde bulunulmaması ve sistem ile ilgili sorunlar nedeniyle araştırma ve uygulama arasında boşluk olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Literatürde öğretmenlerin eğitim araştırmalarına karşı ön yargılı tutumlarının destekleyici yönde değiştirilmesine ilişkin yapılan araştırmalarda, öncelikle sorunun tespiti için literatürün kapsamlı olarak incelenmesi, sonrasında başta öğretmenler ve okul yöneticileri olmak üzere araştırmacılar ve politika yapıcılardan veri toplanması, daha sonra da tüm bu kişileri sempozyumlar ve çalıştaylar gibi farklı etkinliklerle araya getirerek çözümlerin ortaya konarak uygulamaya geçirilmesi önerilmektedir (Broekkampa ve van Hout-Wolters, 2007; Vanderlinde ve van Braak, 2010). Bu bilgilerin ışığında Türkiye özelinde, yükseköğretim

kurumları ve üst kuruluşlarıyla MEB arasındaki bilimsel araştırmaların teşvik edilmesine ilişkin iş birliklerinin artırılması; öğretmenlere bilimsel araştırmaların önemi üzerine eğitimler verilmesi; öğretmenlerin lisansüstü eğitime teşvik edecek düzenlemeler yapılması ve de okulların taleplerini de dikkate alınarak akademisyenlerin araştırma konularını belirlemeleri ve sahada daha aktif olmalarının teşvik edilmesi önerilebilir.

Yukarıda ele alınan MEB taşra teşkilatları ve okul personeli kaynaklı sorunların aslında MEB merkez teşkilatının tavrı ve tutumuyla da ilişkili olduğu söylenebilir. Bilimsel araştırmaların okullarda yürütülmesine ilişkin MEB mevzuatının ne kadar engelleyici olduğundan zaten bahsedilmişti. Bunun yanı sıra MEB merkez teşkilatının bilimsel araştırmalara yönelik olumsuz bakış açısını gösteren dikkat çekici bir bulgu olarak Uysal (2019), MEB merkez teşkilatında görev yapan yönetici ve uzmanların görüşlerine dayalı olarak yaptığı bir araştırmasında, Türkiye'deki eğitim politikalarının belirlenmesi ve kamuoyu gündemine gelmesinde etkili olan unsurlar arasında üniversitelerin son sırada yer aldığı sonucuna ulaşmıştır; uygulanan eğitim politikalarının değerlendirilmesinde de üniversiteler ve akademisyenlerce yapılan araştırmaların rolü de beklenen düzeyde değildir. Bu bağlamda Lingard'ın (2013) isabetli bir biçimde vurguladığı gibi politika yapıcıların ve eğitim sistemlerinin araştırmalara karşı alıcı olma kapasitesinin önemi tekrar vurgulanmalıdır. Bu araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak araştırmacılara, farklı araştırma yöntemleri kullanarak izin ve onay süreçlerini inceleyen araştırmalar yapmaları önerilebilir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, araştırmaya katılan ve öğretim üyesi sıfatına sahip Türk akademisyenlerin yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle ve durum çalışması deseni kullanılarak elde edilen görüşleriyle sınırlıdır. Araştırma ve öğretim görevlisi olan akademisyenlerin, akademisyen olmayan kişilerin ya da yabancı uyruklu akademisyenlerin okullarda yürüttükleri araştırmalarda karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin de farklı bulguları ortaya koyabileceği ve farklı araştırma yöntemleriyle farklı sonuçlara ulaşılacağı unutulmamalıdır. Ayrıca hatırdan çıkarılmaması gerek bir başka husus, bu durum çalışması araştırmasının sonuçlarının nitel araştırmalarının doğası gereği genellemeye uygun olmadığıdır. Yapılacak farklı araştırmalarla izin ve etik kurul onay süreçlerine yönelik farklı değerlendirmeler yapılabilecektir.

Kaynaklar

- Adana MEM. (2023). *Araştırma izinleri*. <https://adanaerge.meb.gov.tr/www/arastirma-izinleri/icerik/347> (8 Aralık 2023)
- Ahmed A. H. ve Nicholson K.G. (1996). Delays and diversity in the practice of local research ethics committees. *Journal Medical Ethics*, 22(5), 263–266.
- Akan, D. (2016). Akademisyenlerin inceleme/soruşturma görev zorluklarına ilişkin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 212-226.
- Akaydın, B. ve Kaya, S. (2015). Türkiye’de ilköğretim hayat bilgisi ve sosyal bilgiler alanında yapılan ve ulusal indeksli dergilerde yayımlanan araştırmalara yönelik bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 251-264.
- Alev, B. ve Genç, F. N. (2015). Türkiye’de üniversite etik kurulları üzerine bir inceleme. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 15(31), 135-182.
- Alim Doğan, A. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı belirtir ve riskleri konusunda bilgi düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Okan Üniversitesi.
- Ardıç, A. K. ve Aslanargun, E. (2020). İlçelerde Eğitimin Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 8(2), 114-139.
- Babayiğit, Ö. ve Başaran, M. (2017). Problems and solutions of academicians in the faculty of education when they do scientific research. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 3(3), 103-111.
- Balcı, A. (1988). Eğitim yönetimi araştırmalarının durumu: Eaq’de 1970 - 1985 arasında yayınlanan araştırmalar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 21(1), 421-434.
- Balyer, A. ve Ömür, Y. E. (2018). Üniversitelerdeki içten beslenmenin akademik özgürlük bağlamında çözülmesi. *International Journal of Social Science Research*, 7(2), 307-325.
- Cerit Berber, N. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin eğitim araştırmalarına bakışı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36), 142-159.
- Boden, R., Epstein, D. ve Latimer, J. (2009). Accounting for ethos or programmes for conduct? The brave new world of research ethics committees. *The Sociological Review*, 57(4), 727-749.
- Boykin, L. (1972). Why research in education?. *Educational Leadership*. 29(7), 587-590.
- Bozan, M., Yayla, D., Demirbaş, A., Sayın, M., Saygın, Ö. ve Yağız, Z. (2004). *Eğitim Araştırmalarında MEB – Üniversite İş birliği*. MEB Eğitimi Araştırma Ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yayını. https://www.meb.gov.tr/earged/earged/meb_universite_isbirligi.pdf (8 Mart 2023).
- Broekkamp, H. ve van Hout-Wolters, B. (2007). The gap between educational research and practice: A literature review, symposium, and questionnaire. *Educational Research and Evaluation*, 13(3), 203–220.
- Brown, N. (2019). *Issues in academic educational research: The impact of current issues on research activity* [Unpublished master dissertation]. Edith Cowan University.
- Bülbül, M. (2021). Üniversitelerde sosyal ve beşerî bilimlerle eğitim bilimleri alanlarında oluşturulan bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarıyla ilgili mevzuata yönelik hukuki bir değerlendirme: Nitel bir araştırma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(2), 270-280.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. ve Turner, L., A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz*. (A. Aypay, Çev. Ed.). Anı Yayıncılık
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). Routledge Falmer.
- Counsell, C., Evans, M., McIntyre, D. ve Raffan, J. (2000). The usefulness of educational research for trainee teachers’ learning. *Oxford Review of Education*, 26(3-4), 467-482.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. (4th Edition). Upper Saddle River. Merrill Prentice Hall.
- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (3rd edition). SAGE
- Creswell, J. W. (2019). *Eğitim araştırmaları* (2.Baskı). EDAM Yayıncılık.
- Çekiç, O., Öztürk, H. ve Apaydın, S. (2018). Öğretmenlerin eğitim araştırmalarına ilişkin görüşleri. *Abi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 856-879.
- Douglas, D. (2003). Inductive theory generation: A grounded approach to business inquiry. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 2(1), 47-54.
- Günbayı, İ. ve Turan, F. (2013). Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sisteminin Bir Alt Sistemi Olarak E-Okul Uygulamasına İlişkin İlköğretim Okullarındaki Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri: Bir Durum Çalışması. *İlköğretim Online*, 12(1), 1-22.
- Güner, H. (2017). *Eğitim fakülteleri öğretim üyelerinin akademik özgürlük algılarının incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Güner Yıldız, N., Melekoğlu, M. A. ve Tunç Paftalı, A. (2016). Türkiye’de özel eğitim araştırmalarında eğilimler. *İlköğretim Online*, 15(4), 1076-1089.
- Hillage, J., Pearson, R., Anderson, A. ve Tamkin, P. (1998). *Excellence in research on schools*. Research report, Great Britain. Department for Education and Employment, no. 74. <http://dera.ioe.ac.uk/9856/1/RR74.pdf> (3 Nisan 2022).
- Ion, G. ve Iucu, R. (2015). Does research influence educational policy? The perspective of researchers and policy-makers in Romania. In A. Curaj, L. Matei, R. Pricopie, J. Salmi, & P. Scott (Ed.), *The European Higher Education Area: Between Critical Reflections and Future Policies*, (pp. 873–89). Springer.
- İstanbul MEM, (2020). *Araştırma uygulama izinleri*. <https://istanbul.meb.gov.tr/www/arastirma-uygulama-izinleri/icerik/2978> (9 Aralık 2023)
- Kılıç, Ç. ve Arslan, S. (2016). Türkiye’de yayınlanan yetişkin eğitime ilişkin makalelerin meta değerlendirmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 865-899.
- Kızılboğa, R. ve Erdoğan, Y. (2012). Millî Eğitim Bakanlığı E-Okul Uygulamasının Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 42(193), 5-16.
- Kinzelbach, K, Saliba, I., Spannagel, J. ve Quinn, R. (2021). *Free universities: Putting the academic freedom index into action report*. Global Public Policy Institute. https://gppi.net/media/KinzelbachEtAl_2021_Free_Universities_AFI-2020_upd.pdf (9 Mart 2023).
- Korkmaz, Ö., Şahin, A., ve Yeşil, R. (2011). Öğretmenlerin bilimsel araştırmalara ve araştırmacılara ilişkin düşünceleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(2), 109-127.
- Kutsyuruba, B., Murray, J. ve Hogenkamp, H. (2019). Understanding pre-service teachers’ legal literacy and experiences with legal issues in practicum settings: An exploratory study. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, 191, 54-71

- Lingard, B. (2013) The impact of research on education policy in an era of evidence-based policy. *Critical Studies in Education*, 54(2), 113-131.
- MEB. (2017). *Araştırma, yarışma ve sosyal etkinlik izinleri genelgesi*. https://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/76/9347_genelge13_2012_3_9_13_40_1.pdf(20 Nisan 2023).
- MEB. (2020). *Araştırma uygulama izinleri genelgesi*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2034.pdf> (20 Nisan 2023).
- Monaghan, L., O'Dwyer, M. ve Gabe, J. (2013). Seeking university research ethics committee approval: The emotional vicissitudes of a 'rationalised' process. *International Journal of Social Research Methodology*, 16(1), 65-80.
- Morris, B. (1967). The role of research in education. *The Irish Journal of Education* 1(1), 5-14
- Muğla MEM. (2022). *Araştırma uygulama izinleri*. <https://mugla.meb.gov.tr/www/arastirma-uygulama-izinleri/icerik/119> (11 Aralık 2023).
- Özkan Hıdıroğlu, Y. (2020). Türkiye'de eğitim denetimi alanında yayınlanan makalelerin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 1-22.
- Robson, E. (2018). Ethics committees, journal publication and research with children. *Children's Geographies*. 16(5), 473-480.
- Vanderlinde, R. ve Van Braak, J. (2010). The gap between educational research and practice: views of teachers, school leaders, intermediaries and researchers, *British Educational Research Journal*, 36(2), 299-316.
- Sarıer, Y. (2011). Türkiye'de yayınlanan hakemli eğitim bilimleri dergilerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(189), 201-218.
- Schimmel, D. ve Militello, M. (2007). Legal literacy for teachers: a neglected responsibility. *Harvard Educational Review* 77(3), 257-84.
- Seggie, F. N. ve Gökbel, V. (2014). *Geçmişten günümüze Türkiye'de akademik özgürlük*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
- Singh, R. ve Gelat, V.K. (2022). Importance and necessity of research in education. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 3(9), 894-901.
- Sinnema, C. ve Aitken, G. (2014). Teachers' use of research to improve practice: Why should we, how could we? In: S. Brown ve J. O'Neill (Eds.), *Facing the big questions in teaching: Purpose, power and learning* (2nd Ed.), pp. 146-153). Cengage Learning.
- Şahin, İ. ve Kesik, F. (2020). Case of obtaining permission for data collection in Turkey within the context of academic freedom and ethics. *New Waves-Educational Research and Development Journal*, 23, 64-83
- Şahin, İ. (2019). Eğitim kurumlarında yapılacak araştırmalar için izin almada yaşanan sorunlar. Kondakçı, Y., Emil, S. & Beycioğlu, K. (Ed.), *14. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı 2-4 Mayıs* (121-125). Ortadoğu Teknik Üniversitesi. <https://depo.pegem.net/9786050370126.pdf> (11 Mart 2023).
- Tabak, H. ve Güçlü, N. (2017). Millî Eğitim Bakanlığı'nda yeniden yapılanma: Merkez teşkilat yöneticilerine göre bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 408-430.
- Trabzon MEM. (2021). *Araştırma izinleri*. <https://trabzon.meb.gov.tr/www/arastirma-izinleri/icerik/86> (5 Aralık 2023).
- Tunison, S. (2020). How educational leaders conceptualize the usefulness of academic research to support their decision-making. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, 193, 63-77.
- Tüfekçi Akcan, A., Malkoç, S. ve Kızıltan, Ö. (2018). Akademisyenlere göre akademi ve akademik kültür. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 569-591.
- University of Waterloo. (t.y). *Top 10 problems that can delay the review of an ethics application ... and solutions*. <https://uwaterloo.ca/research/office-research-ethics/research-human-participants/application-process/top-10-problems-can-delay-review-ethics-application-and#risks>
- Uysal, H. (2019). Millî eğitim bakanlığı yönetici ve uzmanlarının görüşlerine göre Türkiye'de eğitim politikalarını geliştirme sürecinin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 782-802.
- Walter, O. ve Hen, M. (2012). Bridging the gap between research and practice in teachers preparation. *Universal Journal of Education and General Studies*, 1(7), 216-224.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Güncellenmiş 12. Baskı). Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.
- Yılmaz, K. (2019). Türkiye'de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makalelerindeki yönelimler. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 4(2), 81-103.
- Yin, R. (2018). *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. (6. Edition). Sage Publications.
- Yozgat MEM. (2020). *Anket ve araştırma izin komisyonu iş ve işlem basamakları*. <https://yozgat.meb.gov.tr/www/anket-ve-arastirma-izin-komisyonu-is-ve-islem-basamaklari/icerik/81>(10 Aralık 2023).

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) Lisansı standartlarında; kaynak olarak gösterilmesi koşuluyla, ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kalan tüm kullanım (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma ve dağıtma vb.) haklarıyla açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) License, which permits non-commercial reuse, distribution and reproduction in any medium, without any chang- ing, provided the original work is properly cited.

Yayıncı Notu: Yayıncı kuruluş olarak Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bu makalede ortaya konan görüşlere katılmak zorunda değildir; olası ticari ürün, marka ya da kuruluşlarla ilgili ifadelerin içerikte bulunması yayıncının onayladığı ve güvence verdiği anlamına gelmez. Yayıncının bilimsel ve yasal sorumlulukları yazar(lar)ına aittir. TÜBA, yayınlanan haritalar ve yazarların kurumsal bağlantıları ile ilgili yargı yetkisine ilişkin iddialar konusunda tarafsızdır. / *Publisher's Note: The content of this publication does not necessarily reflect the views or policies of the publisher, nor does any mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by Turkish Academy of Sciences (TÜBA). Scientific and legal responsibilities of published manuscript belong to their author(s). TÜBA remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.*